

פרשת יתרו - תשס"ד

בני תלמי

פרשת יתרו היא פרשה רבת הוד, אשר משום הודה הרב לא תמיד אנחנו יודעים לשים לב לפרטיה השונים.

ראשית הפרשה עם בואו של יתרו חותן משה אל משה המדברה. יתרו מביא איתו למשה את אשתו (בת יתרו) ואת שני בניו שנולדו לו. לאחר מכן מלמד יתרו את משה פרק בניהול קהילה וביזור סמכויות ומסייע לו למנות שרי אלפים, מאות, חמישים ועשרות.

במרכז הפרשה עומדת ההתרחשות המכוננת של מתן-תורה ועשרת דברותיה ובסופה פרק בהלכות בניית מזבחות.

אין ספק שחווית מתן התורה היא החוויה המרכזית בפרשה זאת, אך מעניין לראות כיצד בנויה הפרשה מסביב למאורע זה.

משה, המנהיג הבודד, מוביל את המאבק לשחרור עמו, נאבק בפרעה, מקבל אחריות על הובלת העם למדבר הבלתי נודע – והוא לבדו.

יתרו (שהוא כנראה בוגר מצטיין של התכנית לבינוי קהילתי), מביא לו למשה את משפחתו הקרובה, את אשתו ובניו, ובונה לו את הגרעין המשפחתי שבתשתית הקהילה.

משה, המנהיג הבודד, שופט את העם מבוקר עד ערב, בא אליו יתרו ושואל אותו "מָה הַדְּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר אַתָּה עֹשֶׂה לָעָם, מִדּוּעַ אַתָּה יוֹשֵׁב לְבַדְּךָ וְכָל הָעָם נֹצֵב עֲלֶיךָ מִן בְּקָר עַד עֶרֶב?" (שמות יח, יד). משה משיב לו, אך השאלה היא שאלה רטורית, לא נועדה לתשובה, אלא לשינוי, ולכן מוסיף יתרו ואומר לו: "לֹא טוֹב הַדְּבָר אֲשֶׁר אַתָּה עֹשֶׂה. נָבֵל תִּבְלֵ גַם אַתָּה גַם הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר עִמָּךְ, כִּי כָבֵד מִמֶּךָ הַדְּבָר, לֹא תוּכַל עֲשׂוֹהוּ לְבַדְּךָ" (שמות יח, יז-יח).

ניהול של קהילה מחייב ארגון נכון, חלוקת סמכויות מוגדרת וחלוקת הנטל והאחריות. הדרך היא בחירת עוזרים וקביעת סמכויות הניהול והשיפוט. אין ספק שמתן סמכויות לאנשים אחרים מעוררת חששות, ועל כן מוסיף יתרו ואומר לו משהו על טיבם של בעלי התפקידים אשר עליו לבחור: "וְאַתָּה תִּחְזָה מִכָּל הָעָם אֲנָשֵׁי חַיִּל יִרְאֵי אֱלֹהִים אֲנָשֵׁי אֱמֶת שְׂנֵאֵי בָצַע ... " (שמות יח, כא).

יתרו בונה הקהילה, סיים את תפקידו בספרנו. מכאן ואילך יחזור תפקיד המלמד, המורה והמחנך לריבון העולמים. המדיינים יחזרו אלינו מכאן ואילך רק דרך נציגותיהן הפותות והמפתות לעבודה זרה (יש משהו מעניין בזכרון ההיסטורי שלנו - אנחנו זוכרים לנצח נצחים את אלה שעשו לנו רע, כמו עמלק ימ"ש, שבעת העממים שיש להכחידם מזכר, או את אלה שגמרו לנו את המים החמים במקלחת. את אלה

שגמלו איתנו חסד איננו יודעים לזכור, ושוב ושוב אנחנו נשארים עם זכרו של גומל החסד היחיד והגדול בלבד).

מה שיפה בפרשתנו, הוא שעל אף שהיא קצרה ועל אף שהיא מתרכזת במעמד סיני, היא נותנת לנו תמונה מעניינת על תפיסת הקהילה:

הקהילה נבנית מן הגרעין המשפחתי של הורים וילדים - משה אינו יכול להגיע למעמד מתן-תורה ללא משפחתו, הוא שכח אותה איפשהו בדרך, אך סבא יתרו דואג להביאה (גם בהמשך אין למשפחתו של משה תפקיד מיוחד. בניגוד לבני אחיו, למשל, על בני משה איננו שומעים הרבה, ואני משאיר מקום לפסיכולוגים שלנו להסביר למה זה שצריך לבנות עם אינו מסוגל לבנות משפחה).

הגרעינים המשפחתיים נבנים כקהילה כאשר האמצעים הארגוניים השלטוניים והמשפטיים מתמסדים. על הבסיס של שני אבני יסוד אלה יכולה הקהילה לקבל את אורחות חייה, אמונתה וחוקיה, כפי שזו שלנו מקבלת אותם עם מתן התורה. לקהילה המקראית אין די בכך, והפרשה מסתיימת בקשר ההכרחי שבין מקבלי התורה לבין נותנה.

ייתכן שהקהילה המודרנית כבר אינה צריכה את התוספת הזאת, אך נדמה לי שגם היום מוטב לה לקהילה בריאה שתהיה לה אמונה כל שהיא, ייעוד כל שהוא, איזה עמוד-אש קטן שהולך לפניו ודרך של זכרון ותקווה לברכה, לקיים את מה שנאמר לקראת סיום הפרשה: "בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֶזְכֵּר אֶת שְׁמִי אָבוֹא אֵלַיךְ וּבְרַכְתִּיךָ" (שמות כ, כא).